

RECENZII

Lect. Dr. Daniel Lemeni, *S-a dus să-l vadă precum este. 20 de ani de la mutarea în eternitate a Părintelui Sofronie Saharov*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2013, 471 p.

Arhimandritul Sofronie Saharov (1896-1993) e unul din cei mai remarcabili asceți, monahi și mistici creștini ai secolului XX. Teologia sa profundă a fost până acum doar arareori abordată astfel încât să dezvăluie adevărata sa dimensiune de teolog în istoria creștinismului ortodox. Cu toate acestea, cărțile sale au devenit un reper important în Tradiția Bisericii Ortodoxe.

Semnalăm în această privință o apariție editorială de excepție despre personalitatea și învățătura arhimandritului Sofronie de la Essex. Cartea recent apărută la Editura Renașterea din Cluj-Napoca este structurată în ample secțiuni dedicate persoanei și teologiei ucenicului Sf. Siluan Athonitul. Cartea se deschide cu prezentarea ieromonahului Rafail Noica ținută la Simpozionul „Starețul Sofronie, de Dumnezeu-Cuvântătorul celei Nezidite Lumini”, desfășurat la Atena (19-21 octombrie, 2007). În continuare, regăsim cea mai completă schiță biografică a arh. Sofronie, semnată de sociologul elevțian convertit la ortodoxie, și anume Maxime Egger. Cartea mai conține studii de anvergură despre teologia arh. Sofronie, semnate de reputați teologi contemporani dintre care amintim: Gheorghios Mantzaridis („Arhimandritul Sofronie, teolog al principiului personal”), Arhimandritul Simeon („Poruncile lui Dumnezeu și libertatea omului”), Joaquin Maristanz del Rayo („O carte despre Arhimandritul Sofronie”), Michel Quenot („Iubesc, deci sunt: Teologia arhimandritului Sofronie”), Nicolas Saharov („Arhimandritul Sofronie – schiță de portret”) și Mitropolitul Ilarion Alfeyev („Onomatodoxia după controversa onomatodoxă”).

În fine, cartea se încheie cu o serie de mărturii personale ale unor ucenici care l-au cunoscut personal pe arh. Sofronie și care au ținut să transpună în scris înțelnicia și experiența lor spirituală cu monahul rus. Majoritatea acestor mărturii sunt preluate și traduse din prestigioasa revistă Buisson Ardent, și ele constituie un testament important cu privire la personalitatea și învățătura monahului de la Essex.

„Astăzi, mai mult ca oricând – spunea cu tristețe arhimandritul Sofronie – priverile dezlănțurii nedomolite a răului din lume ne mână pe toți. Milioane de vieți, adeseori abia înfiripate și înainte chiar de a dobândi

conștiința de sine, sunt smulse cu o incredibilă cruzime. Atunci de ce ne este dată această viață absurdă?”

La această întrebare existențială, ilustrul stareț al mănăstirii „Sf. Ioan Botezătorul” din Maldon (Essex) oferă în cartea de față răspunsuri providențiale și, în același timp, determină sau ar trebui să incite la adâncirea lor pe teologii contemporani și nu numai.

Prin noutatea mesajului său, arh. Sofronie ne așează pe o nouă orbită teologică, iar, ca teolog original și creator, el ne deschide dimensiuni creștine pe care în mare măsură le-am uitat.

Pr. conf. dr. C. Jinga, *C. Hugh S. Pyper, The Unchained Bible: Cultural Appropriations of Biblical Texts, The Library of Hebrew Bible/Old Testament Studies, Bloomsbury T&T Clark, 2014, 176 p.*

Autorul acestei cărți, Hugh S. Pyper (PhD), este profesor de Studii Biblice la Universitatea din Sheffield (Anglia). În urmă cu cca. 10 ani, Hugh S. Pyper a susținut la Universitatea de Vest din Timișoara, cu binecuvântarea vrednicului de pomenire IPS Dr. Nicolae Corneanu și la invitația Facultății de Teologie Ortodoxă, o serie de conferințe referitoare la raportul dintre Biblie și literatură și la modul cum este percepută și valorificată Biblia, în culturile post-moderne. În prezent, dl. Pyper conduce unul dintre cele mai importante departamente de studii biblice din Marea Britanie și, probabil din întreaga comunitate academică anglo-saxonă preocupată de studierea Sfintei Scripturi. În cadrul acestui departament, programele academice de cercetare și de predare vizează în mod deosebit interacțiunea dintre Sfânta Scriptură și societățile seculare de-a lungul timpului, dar și modul cum evoluează influența pe care o exercită Biblia asupra societăților contemporane, în secolul XXI.

În direcția acestor preocupări se înscrie și lucrarea *The Unchained Bible: Cultural Appropriations of Biblical Texts*. Publicată inițial în 2012 și bucurându-se de un real succes, cartea a fost reeditată în luna februarie a acestui an (2014). Autorul nu a operat modificări importante în ediția a doua, fapt ce dovedește, într-un fel, valabilitatea și totodată utilitatea metodei folosite și a concluziilor sale.

În *The Unchained Bible: Cultural Appropriations of Biblical Texts*, autorul analizează câteva contexte inedite, din domeniul culturii pop, muzică, teatru, film, literatură și chiar din viața politică, în care referința la aspecte particulare din Biblie joacă un rol important, chiar dacă totuși neașteptat. În acest sens, titlul cărții este o interesantă și sugestivă figură de stil; el se referă la statutul Bibliei în societățile postmoderne, ca la o carte eliberată din „lanțurile” lecturilor tradiționale și instituționale de odinioară și la efectele

directe ale acestei eliberări, în societatea contemporană, în viața publică. De altfel, sintagma din titlu, prezentă și în *motto*, este preluată dintr-o scriere a lui Ivy Compton-Burnett, o romancieră recunoscută prin concepțiile ei ireligioase și radical ateiste.

Hugh S. Pyper pornește așadar de la o perspectivă a exegezei biblice devenită comună, în orizontul căreia Biblia este privită, metaforic, ca o carte aflată până, nu demult, în captivitate: captivitate a unor lecturi și metode de analiză și de interpretare specifice tradiționalismelor iudaice și creștine, captivitate a instituțiilor religioase în general vorbind, instituții care și-au impus și consacrat, de-a lungul istoriei, perspective proprii de lectură și de percepție, conforme cu propriile lor sisteme doctrinare și morale. Perspectiva este specifică, de bună seamă, direcției generale raționaliste și protestante de exegeză a Bibliei, care privilegiază răspândirea Bibliei și încurajează o lectură liberă, de masă, a acesteia, precum și contactul direct, neintermediat, cu textul. Contextele analizate de către autor sunt, în realitate, o consecință firească a acestei perspective: ieșit din cadrele stabilite prin principiile și metodele de interpretare formulate în sânul școlilor rabinice sau în cel al Bisericii tradiționale, textul Sfintei Scripturi ajunge, astăzi, în piața publică unde, în virtutea postmodernului „*pick’n’mix*”, se poate regăsi în contexte dintre cele mai neașteptate și cu sensuri uneori chiar foarte îndepărtate de cele familiare unui eventual cititor tradițional. Astfel, odată ieșită din sfera spațiului eclezial, Biblia se vedește a fi o carte pe care o putem regăsi pretutindeni, o carte care poate asuma metamorfoze surprinzătoare, dacă nu chiar contradictorii.

Departat de a avea pretenția că analizează și expun toate ramificațiile posibile ale influenței Bibliei în lumea postmodernă sau că formulează instrumente de lucru pentru abordarea acestui fenomen, capitolele cărții se concentrează, rând pe rând, asupra unor cazuri caracterizate prin modul neașteptat în care Biblia este valorificată, evidențiind faptul că o conștientizare și o privire mai atentă asupra acestor fenomene ar putea fi de folos pentru a înțelege mai bine atât noile direcții de interpretare și receptarea biblică de azi, cât și mecanismele de impropriere și de diseminare a ideilor în general vorbind. În acest sens, autorul atrage atenția asupra faptului că noile generații, chiar dacă nu mai beneficiază de o educație religioasă riguroasă din punct de vedere confesional, totuși ele cresc și se dezvoltă în orizontul unei culturi care s-a format, moștenește și poartă în sine elemente și principii fundamentale de sorginte biblică. Hugh S. Pyper atrage pe bună dreptate atenția asupra necesității de a conștientiza aceste rădăcini biblice.

Astfel, volumul debutează cu o serie de considerații referitoare la aspectele contradictorii pe care le poate îmbrăca textul biblic azi, în contextul

unei culturi marcată, între altele, de exigențe precum cea a corectitudinii politice. Supusă unei judecăți dintr-o asemenea perspectivă, Biblia ar putea trece, azi, drept o carte „necanonică”. Însă prof. Pyper argumentează, după Popper, că această situație devine în mod paradoxal firească și chiar necesară tocmai pentru ca Biblia să-și păstreze caracterul, însemnătatea și influența. Într-o cultură asemenea celei postmoderne, sugerează cu subtilă ironie autorul, a fi supus contestărilor este una dintre condițiile fundamentale. În continuare, în capitolele cărții sunt analizate raporturi diverse între religie și Biblie – cum poate deveni Biblia o carte care să fie contestată chiar din sânul unor comunități religioase; apoi sunt prezentate analitic câteva modalități de valorificare a unor aspecte biblice în contextul metropolei occidentale contemporane; se analizează referințele biblice dintr-o serie de opere literare sau cinematografice (așa ca lung metrajul de animație *Regele Leu*) sau modul cum se raportează și valorifică rezultatele studiilor biblice câțiva exponenți de marcă ai ateismului contemporan (așa ca Richard Dawkins).

Am putea conchide spunând că, chiar dacă secularizarea joacă un rol deosebit de important în societățile postmoderne, cartea lui Hugh S. Pyper evidențiază câteva dintre modalitățile în care Biblia continuă să joace un rol determinant în cultura contemporană, iar impactul ei poate îmbrăca uneori forme de expresie surprinzătoare, în vreme ce efectele propriu-zise pot fi neașteptate, atât pentru grupările religioase contemporane, cât și pentru cele seculare. Dar, prin varietatea cazurilor analizate, autorul sugerează și faptul că, adeseori, modalitățile de impropriere culturală și chiar seculară a unor Bibliei pot contribui în sens pozitiv la aprofundarea și chiar la înțelegerea unor aspecte ale textului biblic.

De bună seamă, lucrarea este de un real interes în primul rând pentru cei preocupați de studiile biblice și teologice, însă ar fi de folos spre consultare și celor interesați de modalitățile de receptare a textelor sacre și, nu în ultimul rând, sociologilor și tuturor celor preocupați de dezvoltările pe care le cunoaște creștinismul în societatea postmodernă contemporană.